

АНЪАНАВИЙ ВА НОАНЪАНАВИЙ ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Пирматов Н. Б.

Ислом каримов номидаги Тошкент давлат техника университети, Тошкент
Бердақ номидаги Қорақалпоқ давлат университети, Нукус

Сеитимбетов Р. Ж.

Ислом каримов номидаги Тошкент давлат техника университети, Тошкент
Бердақ номидаги Қорақалпоқ давлат университети, Нукус

Аннотация

Ушбу тезисда анъанавий таълим технологияси ва ноанъанавий таълим технологияси тўғрисида маълумотлар берилган. Маълумки анъанавий таълим технологияси - муайян муддатга мўлжалланган, таълим жараёни кўпроқ ўқитувчи шахсига қаратилган бўлиб, ўқитишнинг анъанавий шакли, методи ва таълим воситаларининг мажмуидан фойдаланиб таълим-тарбия мақсадига эришиш бўлса, ноанъанавий таълим технологияси эса - муайян муддатга мўлжалланган, таълим жараёни марказида талаба шахси бўлиб, ўқитишнинг замонавий шакли, фаол ўқитиш методлари ва замонавий дидактик воситаларнинг мажмуини таълим-тарбия ишидан кўзланган мақсад ва кафолатланган натижага эришишдан иборатдир.

Калит сўзлар: анъанавий таълим технологияси, ноанъанавий таълим технологияси, фаол ўқитиш методлари, замонавий дидактик воситалар, таълим-тарбия, таълим жараёни.

«Таълим тўғрисида» ги қонунда қайд қилинишича, узлуксиз таълимни ислоҳ қилишда, кадрлар тайёрлаш тизимини ривожлантиришда маънавий ва маърифий ишлар асосий йўналишлардан бири ҳисобланади. Шундай экан, узлуксиз таълимнинг асосий мақсади, маънавий – ахлоқий талабларга жавоб берувчи баркамол авлодни вояга етказиш ҳисобланади.

Республикамизнинг биринчи президенти И. А. Каримов таълим тушунчасига миллий дидактик нуқтаи назардан ёндашиб қуйидагича таърифлайди: «Таълим Ўзбекистон халқи маънавиятига яратувчилик фаоллигини бахш этади. Ўсиб келаётган авлоднинг барча энг яхши имкониятлари унда намоён бўлади, касб-кор, маҳорати узлуксиз такомиллашади, катта авлодларнинг доно тажрибаси англаб олинади ва ёш авлодга ўтади». Таъкидланган мақсадни амалга ошириш учун таълимнинг янги моделини яратишни тақозо қилади. Моделни амалиётга тадбиқ этиш ўқув жараёнини технологиялаштириш билан узвий боғлиқдир.

Ҳозирги вақтда таълим технологияларини шартли равишда икки турга ажратиш мумкин:

- анъанавий;
- ноанъанавий.

Анъанавий таълим технологияси - муайян муддатга мўлжалланган, таълим жараёни кўпроқ ўқитувчи шахсига қаратилган бўлиб, ўқитишнинг анъанавий шакли, методи ва таълим воситаларининг мажмуидан фойдаланиб таълим-тарбия мақсадига эришишдир. Ноанъанавий таълим технологияси - муайян муддатга мўлжалланган, таълим жараёни марказида талаба шахси бўлиб, ўқитишнинг замонавий шакли, фаол ўқитиш методлари ва замонавий дидактик воситаларнинг мажмуини таълим-тарбия ишидан кўзланган мақсад ва кафолатланган натижага эришишга йўналтиришдир.

Ноанъанавий таълим технологияси анъанавий таълим технологиясидан фарқ қилиб, талабаларнинг билиш имкониятларини ривожланишига шароит яратади, мустақил ишлашларига алоҳида эътибор берилади, билиш фаолиятлари изланувчан ва ижодий характерга эга бўлади ва дарс тузилмаси ўзгарувчан характерга эга бўлади.

Ноанъанавий таълим технологияси ўз навбатида учга бўлинади:

- ҳамкорликда ўрганиш;
- моделлаштириш;
- тадқиқот.

Ҳамкорликда ўрганиш - талабаларнинг билимини ўзлаштириш, сингдириш, мустақамлаш бўйича репродуктив фаолиятини таъминловчи, маҳорат ва малакани кетма-кетлик бўйича талабанинг бевосита бошчилигида ишга солишни ташкил этишга асосланган ўқитиш ва билим олишдир. У талабаларнинг мустақил гуруҳларда ишлаши эвазига таълим олишини кўзда тутадиган методлардан иборат. Буларга китоб билан ишлаш, ўқув суҳбати, давра суҳбати, ақлий хужум, кичик гуруҳларда ишлаш, баҳс-мунозара каби методларни киритиш мумкин.

Моделлаштириш - реал ҳаётда ва жамиятда юз берадиган ҳодиса ва жараёнларнинг ихчамлаштирилган ва соддалаштирилган кўринишини аудиторияда яратиш ва уларда талабаларнинг шахсан қатнашиши ва фаолият эвазига таълим олишини кўзда тутати. Унинг асосий мақсади талабаларнинг фақат тинглаши эмас, балки билимларни ўзлаштиришда бевосита иштирокини таъминлаш орқали таълим жараёнининг самарадорлигини оширишга қаратилган. Буларга ишбоп ўйинлар ва ролли ўйинлар каби методларни киритиш мумкин.

Қуйида таълим технологиялари бўйича методлар тизимига батафсил тўхталиб ўтамиз.

Тадқиқот - талабалар томонидан муаммони тушуниш ва ечиш, мустақил билим олишни кучайтирадиган ва шунга ундайдиган усуллар йиғиндисидан иборатдир. Тадқиқотнинг мақсади дарс жараёнида талабаларда савол қўйиш ва уларга жавоб излашида қизиқишини уйғотишга қаратилгандир. Унда ўқитиш талабаларни амалий изланиш жараёнида бевосита қатнашишини таъминлайди. Буларга муаммоли вазият, лойиҳалаш методи, мустақил изланиш, йўналтирувчи матн каби методлар қиради.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 24 йиллигига бағиш-ланган тантанали маросимдаги маъруза 2016 йил 7 декабрь. – Т.: “Ўзбекистон” НМИУ, 2016. – 48 б.
2. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга курамиз. – Т.: “Ўзбекистон” НМИУ, 2017. – 488 б.
3. Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида. – Т.: 2017 йил 7 февраль, ПФ-4947-сонли Фармони.
4. Голиш Л.В. «Замонавий таълим технологиялари: мазмун, лойиҳалаштириш ва амалга ошириш» Экспресс қўлланма. -Т.: ТАСИС, 2001 й. -59 бет.
5. Йўлдошев Ж.Г. «Янги педагогик технологиялар» (йўналишлари, муам - молари, ечимлари) – «Бошл. таълим», 1999 й. № 6, 2-5 бетлар.
6. Фарберман Б.Л. «Илғор педагогик технологиялар».- Т.: «ФАН», 2000 й.
7. Абдуллаева К. «Янги педагогик технологиялар» - «Бошл. Таълим» журнали, № 4, 1999 й. 8-9 бетлар.